

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

2837

Vragen van het lid **Van Nispen** (SP) aan de Minister van Justitie en Veiligheid over *een OM-schikking* (ingezonden 29 april 2021).

Antwoord van Minister **Dekker** (Rechtsbescherming) (ontvangen 26 mei 2021). Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2020–2021, nr. 2836.

Vraag 1

Heeft u kennisgenomen van de schikking die het OM overeen is gekomen met enkele dochters van het handelsbedrijf SHV?¹

Antwoord 1

Ik, de Minister voor Rechtsbescherming, heb kennisgenomen van deze hoge transactie. Mijn ambtgenoot van Justitie en Veiligheid heeft zich ten aanzien van deze zaak verschoond, vanwege de betrokkenheid van advocatenkantoor Allen & Overy als gemachtigde van SHV.

Vraag 2

Kunt u verduidelijken wat het OM precies verstaat onder «meewerken aan onderzoek»?

Antwoord 2

Bij de beoordeling van de mate van medewerking zijn voor het Openbaar Ministerie (hierna: het OM) van belang de reikwijdte, de kwantiteit, de kwaliteit en de timing van de medewerking. Het OM heeft aangegeven dat in de betreffende onderzoeken deels proactief en deels reactief (desgevraagd door de FIOD) is meegewerkt en dat de FIOD in staat is geweest om de door verdachten aangedragen informatie te controleren en verifiëren. De betrokken dochtermaatschappijen hebben volledige medewerking verleend aan het strafrechtelijk onderzoek.

Vraag 3

Waarom werkt het OM überhaupt met kortingen op boetes als een verdachte meewerkt in het onderzoek; zouden er niet juist boeteverhogingen moeten gelden voor verdachten die niet meewerken aan onderzoeken?

¹ NRC, 28-04-2021, «OM schikt voor ruim 40 miljoen met dochters SHV», (<https://www.nrc.nl/nieuws/2021/04/28/om-schikt-voor-ruim-40-miljoen-met-dochters-shv-a4041600>)

Antwoord 3

Het nemo tenetur beginsel vormt de kern van een eerlijk strafproces. Dit betekent dat niemand gedwongen mag worden bewijs tegen zichzelf te leveren. Op grond van dit beginsel hebben verdachten, ook verdachte bedrijven, het recht om niet mee te werken aan een strafrechtelijk onderzoek tegen hen. Meewerken is dus een keuze, geen verplichting. Meewerken aan een strafrechtelijk onderzoek is een omstandigheid die door het OM in de regel positief wordt meegewogen bij het bepalen van de strafeis. Dat is niet nieuw, maar gangbare praktijk in de strafrechtspleging. Door de strafkorting expliciet te maken in de buitengerechtigde afdoening van deze internationale corruptiezaak, heeft het OM voor het eerst zichtbaar gemaakt in welke mate medewerking in dergelijke zaken kan lonen.

Vraag 4

Waar zijn de kortingspercentages precies op gebaseerd; en worden in alle gevallen steeds de volledige percentages verrekend of besluit het OM ook wel eens om niet 25% korting te geven op een boete, maar bijvoorbeeld 4%; hoe werkt dit precies?

Antwoord 4

In deze buitenlandse corruptiezaak is door het OM aangesloten bij kortingspercentages die worden toegepast in enkele andere landen. In Nederland bestaat nog geen uitgekristalliseerd kortingskader voor fraude- of corruptiezaken in algemene zin. Indien een zelfmelding of medewerking door het OM als onvolledig wordt beoordeeld, zal minder korting op de boete worden gegeven. Er is derhalve sprake van maatwerk, waarbij de kwantiteit en kwaliteit van de zelfmelding en medewerking door het OM worden beoordeeld en meegewogen bij de vaststelling van de boete. Hierbij merk ik op dat, in het kader van het onderzoek van het WODC naar de voor- en nadelen van zelfonderzoek door advocaten, ook wordt onderzocht hoe in een aantal andere landen wordt omgegaan met zelfmeldingen door bedrijven op het terrein van financieel-economische criminaliteit.² De resultaten van dit onderzoek kunnen handvatten bieden voor de ontwikkeling van een clementiekader binnen het Nederlandse rechtssysteem. Op deze wijze wordt eveneens gevolg gegeven aan de aanbevelingen op het terrein van zelfmelden in internationale corruptiezaken, zoals opgenomen in het vierde evaluatierapport over Nederland van de Anti-Corruptie Werkgroep van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO).³

Vraag 5

Hoe is het mogelijk dat een fraudeverdachte korting krijgt op zijn boetesom als hij zelf melding doet van die fraude nadat door journalistiek- en accountantswerk de fraude aan het licht dreigt te komen? Kunt u verduidelijken of de «zelfmeldkorting» voor dit soort situaties is bedoeld?

Antwoord 5

De maatstaf voor het in aanmerking komen voor een dergelijke korting is de vraag of op het eerste moment van melden reeds strafrechtelijk onderzoek is gestart. Dat was in deze zaak niet het geval.

Vraag 6

Heeft het OM meegewogen dat SHV niet eens alle verdachte zaken zelf heeft gemeld, maar ook een aantal zaken heeft verzwegen, die slechts door onderzoek van het FIOD aan het licht zijn gekomen? Zo ja, op welke manier heeft dit meegewogen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 6

Dat heeft het OM meegewogen. Uitgangspunt is geweest dat met de eerste melding een aantal strafbare gedragingen door de FIOD kon worden onderzocht. Dat aantal is naarmate het onderzoek vorderde verder uitgebreid. Ten aanzien van de feitencomplexen die niet door verdachten zelf zijn gemeld (in deelonderzoeken Wadi en Gali) is geen korting verleend voor zelfmelding.

² Kamerstuk 31 753, nr. 237

³ Kamerstuk 29 911, nr. 294

Vraag 7

Kunt u nader uiteenzetten waarom de OM-schikking uit is gekomen op 0,2% van de totale jaaromzet van SHV terwijl het er op lijkt dat fraude aan de orde van de dag was bij de dochterondernemingen van SHV en het OM een maximale boete van 10% (het vijftigvoudige) van de totale jaaromzet had kunnen opleggen? Welk signaal gaat er uit van een dergelijk lage boete naar andere ondernemingen? Loont fraude op deze manier niet gewoon? Kunt hier uitgebreid op reageren?

Antwoord 7

Het OM heeft aangegeven dat in deze zaak is getransigeerd met vijf (indirecte) dochterbedrijven van SHV en niet met SHV Holdings. Ik verwijs hiervoor ook naar het door het OM gepubliceerde persbericht.⁴ De totale jaaromzet van SHV Holdings speelde bij het vaststellen van de boetebedragen in de transacties met deze bedrijven derhalve geen rol. Bovendien is in deze transacties geen sprake van een omzet-gerelateerde boete. In de bij het persbericht gepubliceerde feitenrelazen heeft het OM op hoofdlijnen vermeld hoe de respectievelijke boetebedragen zijn vastgesteld. Eerst zijn de basis boetebedragen berekend. Hiertoe is het aantal strafbare feiten vermenigvuldigd met de maximale boete die voor het betreffende misdrijf kan worden opgelegd op grond van de toepasselijke boetecategorie. Vervolgens is korting toegepast vanwege zelfmelding en medewerking. Overigens lag het zwaartepunt van de gepleegde strafbare feiten in het onderzoek Vanguard in de jaren 2009 t/m 2014 en is de omzet-gerelateerde boete op grond van artikel 23 lid 7 Wetboek van Strafrecht pas nadien, op 1 januari 2015, in werking getreden.

Bij de vaststelling van de geldboete is door het OM ook gekeken naar de hoogte van de boetebedragen in door het OM aangeboden transacties in eerdere buitenlandse corruptiezaken. Verder is de draagkracht van de verschillende bedrijven meegewogen. Op grond van al deze omstandigheden is het OM tot het oordeel gekomen dat de boetebedragen in de onderhavige transacties bijdragen aan zowel de vergelding, als aan de generale en speciale preventie. Het OM verwacht dus wel degelijk dat van boetes van deze omvang een afschrikwekkend effect uitgaat.

Vraag 8

Klopt het dat het onderzoek van FIOD en OM naar de verdachte praktijken van de dochterondernemingen van SHV 4,5 jaar in beslag heeft genomen? Waarom heeft dit zo lang geduurd? Hebben het OM en FIOD voldoende mensen om dit soort onderzoeken snel en goed te kunnen doen? Zo ja, waar blijkt dit uit?

Antwoord 8

Het klopt dat het onderzoek van FIOD en OM naar de verdachte praktijken van de dochterondernemingen van SHV 4,5 jaar in beslag heeft genomen. In een internationaal corruptieonderzoek als het onderhavige is een dergelijke onderzoeksduur niet ongebruikelijk. Hoewel de opsporingscapaciteit in dergelijke internationale en complexe zaken per definitie beperkt is, zijn het OM en de FIOD met de beschikbare capaciteit in staat om strafrechtelijke onderzoeken als de onderhavige goed uit te voeren.

Vraag 9

Klopt het dat SHV gebruik heeft gemaakt van interne onderzoeken door advocaten? Zijn deze interne onderzoeken met het OM gedeeld? Zo ja, welke waarde heeft het OM aan deze onderzoeken gehangen?⁵

Antwoord 9

Het klopt dat SHV een advocatenkantoor heeft ingeschakeld om onderzoek te verrichten naar mogelijke onregelmatigheden binnen het SHV-concern. Het onderzoeksrapport met de bevindingen van dit onderzoek is niet integraal

⁴ Econosto Mideast, Econosto, ERIKS, CMK en Mammoet Salvage treffen transacties met het Openbaar Ministerie | Nieuwsbericht | Openbaar Ministerie

⁵ NRC, 23-04-2021, «OM lijkt te schikken met dochters SHV», (<https://www.nrc.nl/nieuws/2021/04/23/om-lijkt-te-schikken-met-dochters-shv-a4041096>)

gedeeld met het OM. Wel zijn onderliggende brondata en feitenmateriaal aan de FIOD verstrekt. In deelonderzoek Wadi is een intern onderzoek verricht door een forensisch accountant. Dit onderzoeksrapport, inclusief alle onderliggende brondata, is integraal met het OM gedeeld. Voor beide interne onderzoeken geldt dat de FIOD de verkregen informatie heeft gecontroleerd en geverifieerd en eveneens een zelfstandig opsporingsonderzoek heeft verricht. Het OM heeft de onderzoeksbevindingen van de FIOD juridisch beoordeeld.